

Нужно е да се вгледаме внимателно в уроците от собствената ни стопанска история

Шумът на парите – дискуссионен панел - 1 юни 2017 г.

Отчетеният растеж от 3.4% на годишна база през първото тримесечие сочи, че икономиката отбеляза силен старт на годината, въпреки увеличената несигурност предизвикана от предсрочните парламентарни избори през март. Очакванията на бизнеса и домакинствата за април и май са близо до най-високите стойности наблюдавани след 2008 г. и сочат, че икономическата активност е на път да се ускори през второто тримесечие. Ускоряването на растежа през втората половина на годината ще получи подкрепа и от туризма, който след много силните резултати от миналата година е на път да отчете нов сериозен ръст, ако се съди от предварителните продажби до момента. Инфраструктурното строителство също ще подкрепи растежа на БВП, тъй като забавянето на проектите финансирани със средства от ЕС постепенно се преодолява. Свободното фискално пространство, което може да се използва за увеличаване разходите на публичния сектор с цел ускоряване на растежа, на практика нарасна допълнително от началото на годината, тъй като реалният растеж и инфлацията се оказаха по-високи от заложените в бюджета и ще способстват за преизпълнение на заложените в бюджета приходи от данъци и такси.

Всичко това, според икономистите на УКБ сочи, че икономиката е на път да достигне най-високата си точка през 2018 г., когато очакваме реалния растеж на БВП да доближи 4%. Икономическото възстановяване в ЦИЕ 5¹, се намира в по-малко напреднала фаза отколкото в България. В същото време обаче, растежът на българската икономика е по-добре балансиран, от гледна точка на приноса на различните компоненти на крайното търсене към растежа, и което е по-важното не е за сметка на увеличаване на дефицита по текущата сметка и задлъжнялостта, което вече се наблюдава в някои страни от региона.

Всичко това създава благоприятна възможност архитектите на стопанската политика да насочат цялото си внимание и ресурси към факторите ограничаващи икономиката да разкрие пълния си потенциал и какво е нужно, за да се запази и дори ускори икономическия растеж спрямо вече достигнатите нива.

¹ ЦИЕ 5 включва България, Чехия, Словакия, Унгария и Румъния.

Тук обаче искам да обърна внимание върху нещо друго. Ако погледнем към стопанската история на страната в периода след 1989 г. ще видим, няколко епизода, в които растежът в България и догонването на доходите на развитите икономики протича с много добри темпове, близки, а понякога дори изпреварващи тези на най-успешните икономики от ЦИЕ, що се отнася до конвергенцията на доходите. За съжаление през тези три десетилетия България премина и през няколко кризи, като най-тежките от тях бяха тази от 1996-1997 г. и тази от 2008–2009 г., като тук вероятно трябва да включим и някои по-малко апокалиптични събития, като случилото се с КТБ например. Повечето страни от ЦИЕ също минаха през периоди на кризи, като често причините за тях бяха идентични.

Прави впечатление, че най-успешните икономики от ЦИЕ от гледна точка на конвергенцията на доходите се различават от България по няколко неща. Разбира се, в зависимост от това каква точно дефиниция за криза ще приемем резултатът ще варира, но в общия случай, се създава впечатление, че в българската икономика кризите са били по-чести от някои от страните от ЦИЕ отличници в процеса на догонване. Също така вероятно много от вас ще се съгласят, че кризите, през които премина българската икономика често бяха по-остри и по-дълготрайни от тези в най-успешните развиващи се икономики от ЦИЕ. Възстановяването на българското стопанство изискваше повече време и протичаше по-болезнено. Може би най-важното е, че необратимите загуби на потенциален икономически растеж, които тези кризи предизвикаха в България, бяха едни от най-големите в региона. Тук имам предвид спада в качеството и количеството на трудовите ресурси в резултат на усиляване на емигрантските потоци, които кризите предизвикаха.

Защо всичко това е важно? Важно е защото, ако кризите са по-малко, а тогава когато се случат ги преодоляваме по-безболезнено, и най-важното при по-малки загуби на потенциален бъдещ растеж, процесът на конвергенция на доходите ще протича по-бързо. Всичко това подчертава, че наред с необходимостта да мислим за това какви мерки са необходими за ускоряване на растежа на БВП, днес трябва да мислим и за това как да предотвратим настъпването на нови кризи подобни на тези, през които икономиката вече е преминала.

Разбира се, кризите са част от капиталистическото стопанство и са трудно предвидими. Никой от нас присъстващите в тази зала не знае дали следващата криза е отдалечена на повече от десетилетие или буквално дебне зад ъгъла. Затова, на второ място, важно е да мислим върху това какво е необходимо, за да се създадат предпоставки кризите да са по-малко болезнени, като икономиката се адаптира по-бързо към новите условия, а процесите

на възстановяване протичат по-силно и по-бързо. И на трето място, което за страна като България, може би е и най-важното, нужно е да мислим за това какви правила и институции са необходими, за да предпазим икономиката от загубата на потенциал? С други думи, какво е нужно, за да ограничим спада в качеството и количеството на трудовите ресурси в резултат на усилване на емигрантските потоци, които кризите предизвикват.